

Číslo záznamu: Z-PUSR-015814/2026

Číslo spisu: S-PUSR-018927/2025

Bratislava, 03. 03. 2026

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky podľa § 26 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov v spojení s § 44 ods. 4) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov

d o r u č u j e V E R E J N O U V Y H L Á Š K O U
oznámenie o vydaní rozhodnutia:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky ako miestne a vecne príslušný správny orgán v zmysle ustanovenia § 9 ods. 3 § 10 ods. 2 písm. e) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej iba „pamiatkový zákon“) vydáva podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v súlade s ustanovením § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej iba „správny poriadok“) toto

r o z h o d n u t i e:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v spojení s ustanovením § 2 ods. 2 pamiatkového zákona

v y h l a s u j e z a n á r o d n ú k u l t ú r n u p a m i a t k u

Kalváriu v obci Veľké Uherce, okres Partizánske, s objektovou skladbou: kaplnka (r. k. Nanebovzatia Panny Márie) nachádzajúca sa na pozemku parcely KN-C 1321, k. ú. Veľké Uherce a parcely KN-C 617, k. ú. Malé Uherce, **súsošie – kríž s korpusom I.** (Ukrižovaný Kristus), **súsošie – kríž s korpusom II.** (Dismas, lotor pravý), **súsošie – kríž s korpusom III.** (Gesmas, lotor ľavý) nachádzajúce sa na pozemku parcely KN-C 1320, k. ú. Veľké Uherce, **kaplnky krížovej cesty** (I. – IX. zastavenie) nachádzajúce sa na pozemku parcely KN-C 1322, k. ú. Veľké Uherce, **kaplnky krížovej cesty** (X. – XIV. zastavenie) nachádzajúce sa na pozemku parcely KN-C 1320, k. ú. Veľké Uherce a **úprava sadovnícka** (kalvárska) nachádzajúca sa na pozemku parcely KN-C 1320, KN-C 1322, KN-C 1342/1 (KN-E 1368), KN-C 1410/1 (KN-E 1384, KN-E 1385), KN-C 3572, k. ú. Veľké Uherce.

V zmysle listu vlastníctva č. 977 je pozemok parcely KN-C 1321 vedený ako „*zastavaná plocha a nádvorie*“ a stavba bez označenia súp. číslom vedená ako „*kaplnka*“ vo výlučnom vlastníctve Rímskokatolíckej cirkvi, Farnosti Veľké Uherce, Veľké Uherce 9, 958 41 Veľké Uherce. V zmysle listu vlastníctva č. 235 je pozemok parcely KN-C 617 vedený ako „*zastavaná plocha a nádvorie*“ vo výlučnom vlastníctve Rímskokatolíckej cirkvi, Farnosti Partizánske - Šípok, Šípkova 324/1, Malé Uherce. V zmysle listu vlastníctva č. 1629 je pozemok parcely KN-C 1320 vedený ako „*lesný pozemok*“ v podielovom vlastníctve 193 osôb. V zmysle listu vlastníctva č. 1526 je pozemok parcely KN-C 1322 vedený ako „*trvalý trávnatý porast*“ v podielovom vlastníctve 42 osôb. Právny vzťah k pozemku parcely KN-C 1342/1 vedenom ako „*orná pôda*“ nie je evidovaný na liste vlastníctva

(vlastník nie je známy). Pozemok parcely KN-E 1368 evidovaný ako „orná pôda“ je podľa listu vlastníctva č. 1300 v podielovom vlastníctve 6 osôb. Právny vzťah k pozemku parcely KN-C 1410/1 vedenom ako „orná pôda“ nie je evidovaný na liste vlastníctva (vlastník nie je známy). Pozemok parcely KN-E 1384 evidovaný ako „orná pôda“ je podľa listu vlastníctva č. 1356 v podielovom vlastníctve 9 osôb. Pozemok parcely KN-E 1385 evidovaný ako „orná pôda“ je podľa listu vlastníctva č. 1252 vo výlučnom vlastníctve 1 osoby. V zmysle listu vlastníctva č. 1118 je pozemok parcely KN-C 3572 vedený ako „zastavaná plocha a nádvorie“ vo výlučnom vlastníctve Obce Veľké Uherce, Veľké Uherce 360, 958 41 Veľké Uherce. Správcom Kalvárie je Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Veľké Uherce.

Odôvodnenie

V zmysle § 2 ods. 3 pamiatkového zákona je kultúrna pamiatka podľa tohto zákona hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „Pamiatkový úrad SR“) začal dňa 29. 01. 2026 správne konanie vo veci vyhlásenia Kalvárie v obci Veľké Uherce, okres Partizánske, za národnú kultúrnu pamiatku na základe podkladu pre vyhlásenie národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „podklad“) vypracovaného v zmysle § 15 ods. 2 písm. b) pamiatkového zákona Pamiatkovým úradom SR.

V zmysle § 14 ods. 1 správneho poriadku účastníkom konania je ten, o koho právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach sa má konať alebo koho práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté. Podľa § 14 ods. 2 správneho poriadku účastníkom konania je aj ten, komu osobitný zákon také postavenie priznáva. Účastníkom konania je podľa § 15 ods. 3 pamiatkového zákona vlastník veci, ktorá je predmetom konania o vyhlásení za kultúrnu pamiatku. Ak má byť vyhlásená za kultúrnu pamiatku nehnuteľná vec, účastníkom konania je aj obec. V zmysle § 44 ods. 4 pamiatkového zákona, ak je v správnom konaní počet účastníkov konania väčší ako desať, správny orgán môže doručovať písomnosti účastníkom konania verejnou vyhláškou.

Oznámenie o začatí správneho konania spolu s podkladom bolo doručené prostredníctvom elektronickej schránky obci Veľké Uherce dňa 04. 01. 2026 a obci Malé Uherce dňa 29. 01. 2026.

Z dôvodu veľkého počtu známych účastníkov konania - vlastníci pozemkov parciel KN-C 1320 v zmysle listu vlastníctva č. 1629 (193 osôb), KN-C 1321 a stavby na pozemku (kaplnka) v zmysle listu vlastníctva č. 977 (1 osoba), KN-C 1322 v zmysle listu vlastníctva č. 1526 (42 osôb), KN-C 3572 v zmysle listu vlastníctva č. 1118 (1 osoba), KN-C 617 v zmysle listu vlastníctva č. 235 (1 osoba), KN-E 1368 v zmysle listu vlastníctva č. 1300 (6 osôb), KN-E 1384 v zmysle listu vlastníctva č. 1356 (9 osôb), KN-E 1385 v zmysle listu vlastníctva č. 1252 (1 osoba), ako z dôvodu aj neznámych účastníkov konania (nezaložený list vlastníctva k pozemku KN-C 1342/1 a k pozemku KN-C 1410/1), správny orgán podľa § 26 ods. 1 správneho poriadku v spojení s § 44 ods. 4 pamiatkového zákona oznámil začatie správneho konania verejnou vyhláškou.

Verejná vyhláška bola na úradnej tabuli správneho orgánu vyvesená dňa 02. 02. 2026 a zvesená dňa 17. 02. 2026. Na úradnej tabuli Obecného úradu Malé Uherce bola verejná vyhláška vyvesená dňa 30. 01. 2026 a zvesená dňa 14. 02. 2026. Na úradnej tabuli Obecného úradu Veľké Uherce bola verejná vyhláška vyvesená dňa 29. 01. 2026 a zvesená dňa 13. 02. 2026. Pätnásť deň vyvesenia verejnej vyhlášky je dňom doručenia.

Pamiatkový úrad SR ako správny orgán v súlade s ustanovením § 33 ods. 2 a § 27 ods. 1 správneho poriadku dal účastníkom konania možnosť pred vydaním rozhodnutia vyjadriť sa k podkladu rozhodnutia. Do podkladu bolo možné nahliadnuť aj na Obecnom úrade Veľké Uherce, Obecnom úrade Malé Uherce a na Pamiatkovom úrade SR.

Dňa 19. 02. 2026 bol Pamiatkovému úradu SR doručený list Rímskokatolíckej cirkvi - Farnosti Veľké Uherce „*Odvolanie proti začatiu správneho konania vo veci vyhlásenia Kalvárie v obci Veľké Uherce, okres Partizánske, za národnú kultúrnu pamiatku*“ zo dňa 17. 02. 2026. Dňa 19. 02. 2026 bol Pamiatkovému úradu SR doručený list Rímskokatolíckej cirkvi - Farnosti Partizánske - Šípok „*Odvolanie proti začatiu správneho konania vo veci vyhlásenia Kalvárie v obci Veľké Uherce, okres Partizánske, za národnú kultúrnu pamiatku*“ zo dňa 17. 02. 2026.

V obsahovo zhodných listoch vyjadrujú obidve farnosti v zastúpení Mgr. Andreja Karcagiho (farár Farnosti Veľké Uherce) a Mgr. Petra Naňa, SDB (farský administrátor Farnosti Partizánske – Šípok) ako účastníci predmetného konania nesúhlas s vyhlásením Kalvárie za národnú kultúrnu pamiatku a „*podávajú odvolanie vo veci proti začatiu správneho konania*“ z nasledovných dôvodov:

1. Vyhlásenie kalvárie za národnú kultúrnu pamiatku prináša významné obmedzenia a povinnosti týkajúce sa údržby, opráv a nakladania s týmto objektom. Ako užívatelia kalvárie nemajú reálnu možnosť ekonomicky zabezpečiť zvýšené náklady spojené s pamiatkovou ochranou, ktoré sú výrazne vyššie než nepamiatková údržba objektu.

2. Rozhodnutie sa podľa nich dostatočne nezaobera reálnymi ekonomickými dopadmi na členov farnosti, ktorí kalváriu užívajú a zabezpečujú jej bežnú prevádzku. Uloženie povinnosti bez reálnej možnosti ich financovania môže v konečnom dôsledku viesť k zhoršeniu technického stavu objektu namiesto jeho ochrany.

3. Domnievajú sa, že pri rozhodovaní nebola dostatočne zohľadnená zásada primeranosti zásahu do práv dotknutých osôb. Bez zabezpečenia primeranej finančnej podpory alebo mechanizmov kompenzácie môže byť podľa nich takéto rozhodnutie v praxi neudržateľné.

4. Rozhodnutie Pamiatkového úradu SR podľa ich názoru nepreukazuje existenciu takých pamiatkových hodnôt, ktoré by odôvodňovali najvyšší stupeň ochrany. Vzhľadom na uvedené navrhuje, aby odvolací orgán napadnuté rozhodnutie zrušil.

Správny orgán sa zaoberal námietkami predloženými Farnosťou Veľké Uherce a Farnosťou Partizánske - Šípok v listoch zo dňa 17. 2. 2026 a uvádza k nim nasledovné:

Cieľom vyhlásenia veci za národnú kultúrnu pamiatku je ochrana jej pamiatkových hodnôt. V zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona je pamiatková hodnota súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany. Zákonom vymenovanými hodnotami zároveň nemusí disponovať každá národná kultúrna pamiatka kumulatívne a je prípustné, ak niektorá národná kultúrna pamiatka má len niektoré vlastnosti definované v uvedenom ustanovení pamiatkového zákona.

Toto rozhodnutie na strane 5 až 8 popisuje, špecifikuje a konkretizuje pamiatkové hodnoty jednotlivých vyhlasovaných pamiatkových objektov, ktoré tvoria ucelený areál Kalvárie vo Veľkých Uherciach. Pamiatkový úrad SR pritom vychádzal najmä z historickej, urbanistickej a architektonickej charakteristiky objektov a následne posúdil splnenie kritérií podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona, podľa ktorého sa vec, alebo súbor takýchto vecí, ktorý má pamiatkovú hodnotu, vyhlasuje za národnú kultúrnu pamiatku. Pamiatkový úrad SR konštatuje, že každý z uvedených pamiatkových objektov disponuje pamiatkovými hodnotami, ktorých zachovanie predstavuje verejný záujem. Podklad, z ktorého vychádzal Pamiatkový úrad SR pri rozhodovaní, bol vypracovaný v súlade s § 15 ods. 2 písm. b) zákona a je odborným materiálom s charakterom základného pamiatkového

výskumu. Pamiatkový úrad SR má za to, že podklad jednoznačne preukázal pamiatkovú hodnotu definovanú v § 2 ods. 2 pamiatkového zákona a boli splnené kritériá na vyhlásenie Kalvárie vo Veľkých Uherciach ako súboru objektov s pamiatkovou hodnotou za národnú kultúrnu pamiatku.

Vo svojom vyjadrení Farnosť Veľké Uherce a Farnosť Partizánske - Šípok uvádzajú, že nebola preukázaná existencia takých pamiatkových hodnôt, ktoré by odôvodňovali najvyšší stupeň ochrany, neuvádzajú ale dôvody, prečo podľa nich predmetná Kalvária nevykazuje znaky kultúrnej pamiatky, ani nedokladajú, prečo by jej pamiatková ochrana bola neprimeraná, s výnimkou obáv z navýšených nákladov spojených s udržiavaním a opravou objektov kalvárie.

Pamiatkový úrad SR uvádza, že vyhlásenie objektu za kultúrnu pamiatku neobmedzuje jeho bežné užívanie a neznamená ani jeho zakonzervovanie do súčasného stavu bez možnosti odôvodnených zásahov do neho. Kultúrnu pamiatku je možné opravovať, rekonštruovať či iným spôsobom stavebno-technicky upravovať na základe záväzného stanoviska príslušného krajského pamiatkového úradu. Orgány štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu vo svojich rozhodnutiach a záväzných stanoviskách vyjadrujú špecifické požiadavky pri nakladaní s kultúrnou pamiatkou a v tomto smere limitujú jej vlastníka vo výkone vlastníckeho práva, ktoré však ostáva nedotknuté. Vyhlásením sa sleduje všeobecný spoločenský záujem, teda ochrana pamiatkového fondu.

K námietke ohľadom nedostatku finančných prostriedkov na obnovu objektu Pamiatkový úrad SR uvádza, že vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku nie je poňaté ako jednostranné obmedzenie vlastníckeho práva bez náhrady, pretože pamiatkový zákon ponúka kompenzácie vo forme finančných príspevkov na obnovu alebo údržbu pamiatky alebo (v zmysle 28 ods. 1 pamiatkového zákona) bezplatnú odbornú a metodickú pomoc vo veciach ochrany národnej kultúrnej pamiatky. Ak bude potrebné rekonštruovať časť pamiatky alebo pamiatku ako celok, môže vlastník (správca) objektu, ktorá bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku požiadať obec alebo ministerstvo o finančný príspevok alebo poskytnutie štátnej pomoci na zachovanie pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky a na primeranú náhradu preukázanej ujmy, ktorá mu vznikne aplikáciou tohto zákona alebo rozhodnutím podľa tohto zákona. Ministerstvo kultúry SR prostredníctvom grantového programu Obnovme si svoj dom poskytuje finančné prostriedky na obnovu kultúrnych pamiatok. Všetky aktuálne informácie o poskytovaní dotácií spolu s elektronickou žiadosťou o poskytnutie dotácie sú zverejnené na internetovej stránke ministerstva www.culture.gov.sk. Po vyhlásení objektu za národnú kultúrnu pamiatku je možné uplatniť právo vlastníka pamiatky a požiadať o finančný príspevok a primeranú náhradu ujmy, ktorá vznikne aplikáciou pamiatkového zákona alebo rozhodnutím podľa tohto zákona. Na obnovu kultúrnej pamiatky je možné získať finančné prostriedky aj z fondov miestnej a regionálnej samosprávy.

Správny orgán po posúdení všetkých skutočností uznal dôvody na vyhlásenie Kalvárie za národnú kultúrnu pamiatku za dostatočné.

Správny orgán vychádzal zo skutočnosti, že Kalvária so všetkými svojimi intaktnými súčasťami predstavuje jeden ideologický celok, celistvé stavebné dielo situované v prírodnom prostredí v okrajovej časti obce Veľké Uherce a tvoriace neoddeliteľnú súčasť obecného urbanizmu. Kalvária pozostáva z vrcholovej kaplnky Nanebovzatia Panny Márie, trojice krížov s postavami Ukrižovaných, zo štrnástich zastavení krížovej cesty a zo sadovníckej úpravy tvorenej výsadbou lipových stromov pri kaplnkách I. až IX. Kaplnky krížovej cesty, skupina Ukrižovaných na krížoch a vrcholová kaplnka Nanebovzatia Panny Márie sa zachovali v pôvodnom architektonickom výraze a reprezentujú sakrálnu novogotické stavby postavené v 19. storočí. Sadovnícka kalvárska úprava je predstaviteľom krajinnej tvorby prelomu 19. a 20. storočia na území Slovenska, s vysokou mierou autenticity.

Kalvária (bez skupiny Ukrižovaných) vznikla v roku 1851 zásluhou grófa Keglevicha, majiteľa Veľkých Uheriec a jeho manželky Viktórie Eugénie Folliot z Crenneville. Posvätil ju vtedajší miestny farár Ján Havas. Kalvária je situovaná severozápadne od zastavanej časti obce na kopci zvanom Šípok. Hlavná kompozícia urbanisticko-architektonického komplexu kalvárskeho areálu a rozmiestnenie jednotlivých kaplniek je založené na nepravidelnej trase poľného a lesného chodníka. Trasa je pri prvých šiestich zastaveniach priama smerujúca na západ, potom ostro zabáča smerom na juh do lesného porastu a za deviatym zastavením sa stáča na severozápad, smerom na kopec. Zastavenia začínajú pri poľnej ceste, pokračujú lesným porastom na kopec Šípok, kde Kalváriu završuje skupina Ukrižovania a kaplnka Nanebovzatia Panny Márie. Prvých šesť kaplniek je umiestnených na okraji poľa medzi pásom stromov, ktorý je tvorený prevažne náletovou zeleňou. Avšak po stranách prvých deviatich kaplniek sú vysadené dve lipy, každá z jednej bočnej strany, okrem druhej kaplnky, kde figuruje jedna lipa a okrem siedmej kaplnky, kde figuruje jedna lipa (vľavo) a buk (vpravo). Jednotlivé zastavenia krížovej cesty vznikli pravdepodobne v období výstavby kaplnky. Ich presná doba vzniku nateraz nie je známa. Tri drevené kríže s figúrami Ukrižovaných namaľovaných na plechu vznikli v roku 1948. V roku 1990 boli obnovené fasády všetkých objektov a vymaľovaný interiér kaplnky.

Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie je jednoduchá jednopriestorová novogotická stavba na obdĺžnikovom pôdoryse s rovným uzáverom. Zadnou juhozápadnou stranou je orientovaná ku skupine Ukrižovaných a čelnou severovýchodnou fasádou do spádu lesného kopca. Vstup do kaplnky je na hlavnej fasáde skrz lomený gotický portál, ktorý je lemovaný dvojicou oporných pilierov. Nad vstupom sa týči veľké okno s lomeným oblúkom. Okno je osadené v štíte fasády. Pred vstupom je drevená nástupná krytá konštrukcia. Dvere vstupu sú jednokrídlové drevené, zdobené typickými gotickými článkami, ktoré sú vytvorené vyrezávaním. Dvere sú chránené kovanou mrežou prispôbenou do tvaru lomeného oblúka. Na kaplnke sa vyníma sanktusníková vežička. Stavba je zastrešená sedlovou strechou, nad zadnou fasádou s valbou, nad hlavnou fasádou je ukončená štítom. Fasády sú svetložltej farby, sokel má hnedú farbu. Interiér kaplnky je jednopriestorový zaklenutý krížovou rebrovou klenbou. Oltárna mensa je tumbová, postavená pri záverečnej juhozápadnej stene. Oltár dopĺňa iluzívna gotizujúca architektúra vytvorená v štukovou reliéfe. Po bočných stranách priestoru kaplnky sú drevené lavice.

Kaplnka je nositeľkou súboru pamiatkových hodnôt v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona:

Hodnoty historickej a spoločenskej: Kalvária vybudovaná v polovici 19. storočia svedčí o duchovnom živote vo Veľkých Uherciach v minulosti a rovnako aj v súčasnosti. Vybudovaná bola ako miesto vykonávania verejných liturgických procesií v duchu dobového fenoménu pútnictva. Na Kalvárii sa aj v súčasnosti konajú pravidelne náboženské procesie a sväté omše, a to v pôstnom období každú nedeľu, na Zelený štvrtok aj s procesiami z okolitých obcí, ako aj večer pred titulárnym sviatkom. Púť spojená so svätou omšou v kaplnke sa koná na sviatok Nanebovzatia Panny Márie a v najbližšiu nedeľu k tomuto sviatku. Okrem toho je areál využívaný ako oddychové miesto v prírodnom prostredí.

Hodnoty urbanistickej: Kaplnka tvorí súčasť kalvárskeho areálu, ktorý je súčasťou prírodného prostredia v severozápadnej časti Veľkých Uheriec. Hlavná kompozícia urbanisticko-architektonického komplexu Kalvárie je založená na nepravidelnej trase nespevneného poľného a lesného chodníka. Stavebné objekty sú urbanisticky začlenené do prírodného prostredia prostredníctvom sadovníckej úpravy. Ide o zachovanú súčasť historickej urbanistickej štruktúry s vysokým stupňom autenticity.

Hodnoty architektonickej: Kaplnka predstavuje hodnotný doklad sakrálnej architektúry 2. polovice 19. storočia, s autenticky dochovanou historickou dispozíciou a architektonickým výrazom, postavenou v duchu novogotiky. Kaplnka je dochovaná bez výrazných stavebných úprav, ktoré by menili jej pôvodný charakter. Prezентuje charakteristické slohové prvky typické pre novogotiku,

akými sú lomené oblúky, oporné piliere, ozdobné gotické články, tvary okenných otvorov a vstupu, členenie a kompozícia fasád a jej prvkov, krížová rebrová klenba v interiéri, prípory, iluzívna gotizujúca architektúra oltáru a sanktusníková vežička na vrchole strechy kaplnky.

Hodnoty krajinej: Areál Kalvárie s kaplnkou Nanebovzatia Panny Márie bol vybudovaný v prírodnom prostredí na rozhraní dvoch urbanistických štruktúr sídel Veľké a Malé Uherce. Spolu s ostatnými súčasťami kaplnka vytvára výrazný prvok podieľajúci sa na vytváraní charakteru sídla.

Súsošie – tri kríže s korpusmi Ukrižovaných dominujú hrebeni kopca. Ide o jednoduché drevené latinské kríže osadené na samostatných nízkych betónových sokloch. Ramená kríža sú prekryté úzkou poloblúkovou plechovou striedskou. Na čelnej severovýchodnej strane krížov sú osadené plechové korpusy - kríž uprostred nesie figúru Ukrižovaného Krista, po jeho stranách sú stvárnení dvaja lotri. Kríže majú výšku približne 4,5 m a šírku 2 m. Výmalba plechových korpusov je pomerne dobre zachovaná. Ukrižovaný Kristus je stvárnený s trňovou korunou a svätožiarou, s pokojným výrazom tváre so zavretými očami. Odetý je len do drapérie okolo bedier, rukami a oboma nohami je pribitý o kríž. Lotri (pravý lotor Dismas a ľavý lotor Gesmas) sú stvárnení ako mladí bradatí muži s krátkymi vlasmi, s pokojným výrazom tváre so zavretými očami. Odetí sú len do drapérie okolo bedier, rukami a oboma nohami sú pribití o kríž.

Súsošie – kríže s korpusmi sú nositeľmi súboru pamiatkových hodnôt v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona:

Hodnoty historickej: Kríže s korpusmi sú zachované v pôvodnom jednoduchom výtvarnom výraze. Spolu s ostatnými súčasťami Kalvárie vytvárajú jeden ucelený súbor a vhodne dopĺňajú význam a ideológiu celého areálu.

Hodnoty spoločenskej: Kalvária bola vybudovaná ako miesto vykonávania verejných liturgických procesií v duchu dobového fenoménu pútnictva. Na Kalvárii sa aj v súčasnosti konajú pravidelne náboženské procesie a sväte omše v období Veľkej Noci. Okrem toho je areál využívaný ako oddychové miesto v prírodnom prostredí. Kalvária je živou súčasťou miestneho cirkevného života a miestom oddychu s výhľadom na mesto. Kalvárie a krížové cesty, symbolizujúce ťažkú utrpením naplnenú životnú púť jednotlivcov aj celých generácií, sú miestom, kam sa chodia ľudia nie len modliť, ale aj vnímať hodnotné architektonické a výtvarné diela. Kríže s korpusmi Ukrižovaného Krista a dvoch lotrov je potrebné chrániť ako celok v súvislosti s ich situovaním v rámci areálu Kalvárie.

Hodnoty urbanistickej: Kríže s korpusmi sú súčasťou kalvárskeho areálu, ktorého hlavná kompozícia urbanisticko-architektonického komplexu je založená na nepravidelnej trase nespevneného poľného a lesného chodníka. Stavebné objekty sú urbanisticky začlenené do prírodného prostredia prostredníctvom sadovníckej úpravy. Ide o zachovanú súčasť historickej urbanistickej štruktúry s vysokým stupňom autenticity. Vrcholová skupina Ukrižovaných je dôležitá pre zachovanie celistvosti diela situovanom v prírodnom prostredí v okrajovej časti Veľkých Uheriec.

Hodnoty výtvarnej: Súčasťou kaplniek krížovej cesty sú aj maľované výjavy na plechu a maľované figúry Ukrižovaných na plechu, ktorých doba vzniku ani autorstvo nie sú určené, s najväčšou pravdepodobnosťou ide o dielo amatérskeho výtvarníka. Obdobné stvárnenie figúr na krížoch maľovaných na plechu nachádzame aj na Kalvárii v Banskej Bystrici, v Štiavnických Baniach alebo v Zlatých Moravciach na Kalvárii Svätej Anny.

Hodnoty krajinej: Kalvária so všetkými jej súčasťami predstavuje špecifický a zároveň významný sakrálny prvok na okraji urbanistickej štruktúry sídla, s vysokým stupňom autenticity. Ide o výrazný prvok podieľajúci sa na vytváraní charakteru sídla (urbanizovaného prostredia).

Kaplnky jednotlivých zastavení krížovej cesty začínajú pri poľnej cestičke a pokračujú lesným porastom na vrch Šípok. Majú identické architektonické prevedenie, líšiace sa menšími odchýlkami, čo sa týka ich veľkosti a profiláciou rímsových častí a ník. Majú podobu piliera so soklom a s mohutnou rímou. Ukončené sú štítovým nadstavcom, v ktorých sú niky s trojlaločným

záklenkom. Každá nika nesie výjav jednotlivých zastavení krížovej cesty maľovaný na plechu. Autor malieb nie je známy. Stvárnenie výjavov nepresahuje úroveň amatérskeho výtvarného prejavu. Štítové nadstavce sú zastrešené sedlovou strieškou. Na rímse pod výjavom je napísané čiernou farbou rímske číslovanie zastavenia.

Prvých päť kaplniek krížovej cesty je osadených na rovnom teréne, medzi dvojicou líp, s výnimkou druhej kaplnky, pri ktorej stojí jedna lipa. Ostatné kaplnky sú osadené do mierne stúpajúceho terénu. Šiesta, ôsma a deviata kaplnka stojí medzi dvojicou líp, siedma má po pravici vysadený buk a po ľavici lipu. Desiata až štrnásť kaplnka sú bez sadovníckej úpravy vo forme vysadených líp. Obklopené sú lesným porastom. Stavebno-technický stav kaplniek je dobrý, väčšina plechových výjavov má mierne známky korózie, no stále sú dobre čitateľné. Plechový výjav prvej kaplnky je bez korózie, plechy ôsmej, deviatej, desiatej, jedenástej a trinástej kaplnky majú vyššie známky korózie, odčítať sa dá stále kompozícia diela aj stvárnenie postáv.

Kaplnky zastavení sú nositeľkami súboru pamiatkových hodnôt v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona:

Hodnoty historickej a spoločenskej: Kalvária svedčí o duchovnom živote vo Veľkých Uherciach v minulosti a rovnako aj v súčasnosti. Vybudovaná bola ako miesto vykonávania verejných liturgických procesií v duchu dobového fenoménu pútnictva. Na Kalvárii sa aj v súčasnosti konajú pravidelne náboženské procesie a sväte omše v období Veľkej Noci. Okrem toho je areál využívaný ako oddychové miesto v prírodnom prostredí. Krížová cesta tvorí jej intaktnú súčasť a vhodne dopĺňa význam a ideológiu celého areálu. Kalvária je živou súčasťou miestneho cirkevného života a miestom oddychu s výhľadom na mesto. Kalvárie a krížové cesty, symbolizujúce ťažkú utrpením naplnenú životnú púť jednotlivcov aj celých generácií, sú miestom, kam sa chodia ľudia nie len modliť, ale aj vnímať hodnotné architektonické a výtvarné diela.

Hodnoty urbanistickej: Kaplnky krížovej cesty tvoria súčasť kalvárskeho areálu, s hlavnou kompozíciou urbanisticko-architektonického komplexu založenom na nepravidelnej trase nespevneného poľného a lesného chodníka. Stavebné objekty sú urbanisticky začlenené do prírodného prostredia prostredníctvom sadovníckej úpravy. Ide o zachovanú súčasť historickej urbanistickej štruktúry s vysokým stupňom autenticity. Jednotlivé kaplnky sú dôležité pre zachovanie celistvosti stavebného diela situovanom v prírodnom prostredí v okrajovej časti Veľkých Uheriec.

Hodnoty architektonickej: Jednotlivé zastavenia krížovej cesty majú jednoduché architektonické prevedenie v podobe pilierov so soklom a s mohutnou rímsou, ukončené štítovým nadstavcom, v ktorých sú niky s trojlaločným záklenkom. Kaplnky krížovej cesty sú zachované v pôvodnom jednoduchom architektonickom a umelecko-remeselnom výraze. Zastavenia krížovej cesty spolu s neogotickou kaplnkou Nanebovzatia Panny Márie vytvárajú ucelený súbor.

Hodnoty výtvarnej: Súčasťou krížovej cesty sú maľované výjavy zastavení stvárnene na plechu, pochádzajúce od neznámeho autora. Výjavy síce nepresahujú úroveň amatérskeho výtvarného prejavu, no sú neoddeliteľnou súčasťou kaplniek s vysokou výpovednou hodnotou. Kompozície niektorých zastavení sú zhodné s výjavmi na Kalvárii v Andovciach.

Hodnoty krajinnej: Kaplnky krížovej cesty boli vybudované v prírodnom prostredí na okraji urbanistickej štruktúry sídla a spolu s ostatnými súčasťami vytvárajú výrazný prvok podieľajúci sa na vytváraní charakteru sídla.

Sadovnícka úprava Kalvárie pozostávajúca z jedincov líp situovaných po stranách kaplniek sa nachádza v úvodnej časti krížovej cesty, pri zastaveniach I. až IX, situovaných pri poľnej ceste (prvých šesť zastavení), na okraji lesného porastu (zastavenie VII.) a čiastočne aj v lesnom poraste (zastavenia osem a deväť) svahov kopca Šípok. Zastavenia pokračujúce ďalej lesným porastom sadovnícku úpravu nemajú. Prvých šesť kaplniek so sprievodnou výsadbou líp sa nachádza na okraji poľa, v páse hustej drevinovej vegetácie, ktorá zároveň oddeľuje polia. Drevinový porast je tvorený prevažne náletovou vegetáciou a predstavuje tzv. remízku. Po stranách kaplniek I. až VI. sú vysadené dve lipy, s výnimkou zastavenia č. II, kde sa nachádza jedna lipa. Kaplnka VII. sa nachádza na okraji

lesného porastu pri päte svahu kopca Šípok a po jej stranách je situovaná jedna lipa (vľavo) a buk (vpravo). Zastavenia VIII. a IX. sa nachádzajú v úvode lesného porastu a po ich stranách sú vysadené po dve lipy.

Predpokladané založenie úpravy je datované najskôr koncom 19. storočia, pravdepodobnejšie však na začiatku alebo v priebehu 1. polovice 20. storočia, s možnými výmenami, resp. dosádzaním v priebehu 20. storočia. Predbežný historický vývoj sadovníckej úpravy Kalvárie bol stanovený na základe literatúry, mapových podkladov, terénneho zistenia ako i rozboru grafických podkladov. O výsadbe líp pri kaplnkách krížovej cesty I. až IX. dostupné historické zdroje neuvádzajú žiadne informácie. Neboli nájdené ani žiadne historické vyobrazenia Kalvárie, ktoré by mohli poskytnúť informácie o dobe vysadenia stromov. Podľa odhadovaného veku drevín nie je pravdepodobné, že existujúce jedince pochádzajú z 2. polovice 19. storočia, pravdepodobne boli vysadené v neskoršom období. Tento predpoklad však nevylučuje možnosť, že zastavenia boli už po výstavbe doplnené výsadbou líp, ktorá bola neskôr menená. Výsadba líp pri jednotlivých zastaveniach mohla súvisieť s rozvojom obce Veľké Uherce po roku 1865, kedy rodina Thonetovcov odkúpila miestny kaštieľ a okolité pozemky, s cieľom výstavby fabriky na ohýbaný nábytok. Podľa historických prameňov je známe, že obec v čase fungovania fabriky prosperovala, bol tu čulý kultúrny a spoločenský život, budovali sa cesty a mosty a okolie ciest bolo vysádzané stromami. Je možné, že lipy pri zastaveniach mohli byť vysadené v rovnakom období, teda koncom 19. storočia, resp. skôr začiatkom 20. storočia.

Základná kompozícia sadovníckej úpravy Kalvárie, teda situovanie dvoch líp po stranách zastavení I. až IX. je zachovaná dodnes, neboli realizované žiadne jej zmeny alebo zásahy, ktoré by ju výraznejšie narušili. Jeden jedinec lipy pri zastavení II. chýba, pravdepodobne bol v priebehu 20. alebo 21. storočia odstránený. Pri zastavení VII. je po pravej strane namiesto lipy vysadený buk lesný. Na základe vizuálnej obhliadky je možné konštatovať, že jedince líp sú v dobrom zdravotnom stave a s približne rovnakým vekom. Jediný výrazne mladší exemplár sa nachádza pri kaplnke VIII., môže ísť o mladšiu náhradu pôvodného jedinca.

Sadovnícka úprava je nositeľkou súboru pamiatkových hodnôt v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona:

Hodnoty historickej a spoločenskej: Sadovnícka úprava dokumentuje a odráža dianie a vývoj v spoločnosti v 2. polovici 19. storočia a na začiatku 20. storočia a jej duchovné hodnoty a potreby.

Hodnoty urbanistickej: Sadovnícka úprava predstavuje neoddeliteľnú súčasť Kalvárie a urbanisticky začleňujú stavebné objekty do pôvodného prírodného prostredia. Ide o zachovanú súčasť historickej urbanistickej štruktúry s vysokým stupňom autenticity.

Hodnoty architektonickej: Sadovnícka úprava predstavuje intaktne zachovanú architektonickú kompozíciu, resp. architektonické dielo reprezentujúce typický prvok komponovanej krajiny s väzbou na jej duchovný rozmer.

Hodnoty krajinej: Kalvária a spôsob úpravy okolia kaplniek mimo lesného porastu predstavujú špecifický a zároveň významný sakrálny prvok na okraji urbanistickej štruktúry sídla, s vysokým stupňom autenticity. Ide o výrazný prvok podieľajúci sa na vytváraní charakteru sídla (urbanizovaného prostredia). Architektonicko-urbanistická kompozícia Kalvárie je situovaná na prirodzenej terénnej vyvýšenine a tvorí významný prvok vnímateľný z viacerých diaľkových pohľadov.

Pamiatkový úrad SR má za to, že zistil skutočný stav veci tak, ako to ustanovuje § 32 ods. 1 správneho poriadku, zhodnotil všetky skutočnosti a dostatočne posúdil námietky účastníkov konania. Kalvária s vyššie definovanými pamiatkovými hodnotami v spojení so spoločenským záujmom na zachovaní veci napĺňa stanovené kritéria pre vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov v čl. 44 ods. 2 ukladá každému povinnosť chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.

Podrobnosti o právach a povinnostiach v súvislosti s touto povinnosťou sú ustanovené zákonom (čl. 44 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky). Ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom, čo vyjadruje aj Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky v uznesení č. 91/2001 Z. z., pričom Slovenská republika je tiež v tejto oblasti viazaná medzinárodnými dohovormi o ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva.

Pamiatkový úrad SR uvádza, že v zmysle ustanovenia § 27 ods. 1 pamiatkového zákona sa pod základnou ochranou kultúrnej pamiatky rozumie súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Zároveň informuje, že podľa § 27 ods. 2 pamiatkového zákona v bezprostrednom okolí nehnuteľnej kultúrnej pamiatky nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky. Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je priestor v okruhu desiatich metrov od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky; desať metrov sa počíta od obvodového plášťa stavby, ak nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou je stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok.

Vzhľadom na uvedené rozhodol správny orgán tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Poučenie:

Podľa § 53 a § 54 ods. 1 a 2 správneho poriadku má účastník konania právo podať proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Pamiatkový úrad SR, Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava v lehote do 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia účastníkovi konania.

Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom až po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Mgr. Mário Comisso
generálny riaditeľ

Príloha: Schematické vyznačenie národnej kultúrnej pamiatky na podklade katastrálnej mapy, mierka 1:1700

Rozhodnutie sa doručuje účastníkom konania verejnou vyhláškou na:

úradnej tabuli Obecného úradu Veľké Uherce

úradnej tabuli Obecného úradu Malé Uherce

úradnej tabuli Pamiatkového úradu SR

webovom sídle Pamiatkového úradu SR – www.pamiatky.skcentrálnej úradnej elektronickej tabuli – www.slovensko.sk

Vyvesené dňa: .....

Zvesené dňa: .....

Pečiatka a podpis: .....

Rozhodnutie sa doručuje – doporučene (po nadobudnutí právoplatnosti):

Okresný úrad Partizánske, Katastrálny odbor, Nám. SNP 151/6, 958 01 Partizánske

Na vedomie:

Krajský pamiatkový úrad Trenčín

Pamiatkový úrad SR – založenie do spisu (2x)